

Jaké děti žijí ve školských zařízeních ústavní péče

- Jde o **SILNĚ HETEROGENNÍ SKUPINU** s velmi rozdílnými potřebami a problémy
- Děti je možné rozdělit do 5 základních skupin na základě tři kritérií: závažnost jejich výchovných problémů, jejich zdravotní stav a náročnost péče o ně
- **KAŽDÁ TATO SKUPINA POTŘEBUJE ODLIŠNÉ PODMÍNKY PÉČE:** především jinou odbornou skladbu personálu, jiná režimová opatření a jiné výchovné postupy a metody, a tomu odpovídající právní úpravu

Výchovné problémy

Děti nebezpečné okolí

Děti s vážnými výchovnými problémy bez psychiatrické diagnózy

extrémní poruchy chování, agresivní chování, porušování zákona, často adiktologické problémy, silně narušená schopnost sociální interakce, neochotné spolupracovat, těžko začlenitelné

Děti s vážnými výchovnými problémy a s psychiatrickou diagnózou

vážné poruchy chování, nepredikovatelné chování, výbuchy zuřivosti/agrese, reakce neadekvátní situaci, se sníženou schopností spolupracovat, poruchy osobnosti, medikované, někdy adiktologické problémy

Děti nebezpečné sobě

Děti s výchovnými problémy nebo rizikovým chováním

Narušené sociální interakce, sebepoškozující se, s poruchami příjmu potravy, záškoláctví, kázeňské problémy, problémy s alkoholem nebo drogami, nenásilná trestná činnost (loupeže, prostituce..)

Děti s výchovnými problémy nebo rizikovým chováním a s **psychiatrickou diagnózou**

Nešťastné děti

Děti bez výchovných problémů a bez vážných zdravotních problémů

Odebrané ze sociálních důvodů nebo pro selhání rodičovské péče, obvykle mladšího věku, bez významných výchovných problémů, v akutní životní krizi, citově deprivované

Duševní a fyzické zdravotní problémy

Děti s neuro-vývojovým problémem nebo opožděným vývojem

silně zanedbané, výrazně opožděné ve vývoji, týrané, zneužívané, s duševním nebo tělesným zdravotním postižením, duševní onemocnění, se sníženou schopností spolupracovat

Specializace zařízení ústavní péče

Děti s vážnými výchovnými problémy bez psychiatrické diagnózy

extrémní poruchy chování, agresivní chování, porušování zákona, často adiktologické problémy, silně narušená schopnost sociální interakce, neochotné spolupracovat, těžko začlenitelné

- typově „detenční zařízení“
- možnost omezení práv (např. pohyb mimo zařízení)
- spolupráce s policií, trestními soudy apod.
- postupy pro řešení fyzických útoků
- nutnost mít odborníky se zaměřením na trestnou činnost, etopedy, psychology,
- dostupnost psychiatra a adiktologa, sexuologa
- monitorovací a bezpečnostní vybavení prostor
- bezpečnostní mechanismy a postupy k zajištění bezpečí pro děti i personál

Děti s vážnými výchovnými problémy a s psychiatrickou diagnózou

vážné poruchy chování, nepredikovatelné chování, výbuchy zuřivosti/agrese, reakce neadekvátní situaci, se sníženou schopností spolupracovat, poruchy osobnosti, medikované, někdy adiktologické problémy

- typově „psychiatrická léčebna se speciálním režimem“
- možnost omezení práv (např. pohyb mimo zařízení)
- spolupráce s policií, trestními soudy apod., a zdravotníky
- postupy pro řešení „záchvatů“ (včetně těch spojených s agresí)
- nutnost mít odborníky z oboru psychiatrie, speciální pedagogiky a psychology, dostupný adiktolog, terapeut
- monitorovací a bezpečnostní vybavení prostor
- bezpečnostní mechanismy a postupy k zajištění bezpečí dětí i personálu

Děti s výchovnými problémy nebo rizikovým chováním bez psychiatrické diagnózy

Narušené sociální interakce, sebepoškozující se, s poruchami příjmu potravy, záškoláctví, kázeňské problémy, problémy s alkoholem nebo drogami, nenásilná trestná činnost (loupeže, prostituce..)

- typově „dlouhodobé pobytové SVP“
- možnost omezení určitých aktivit (podle typu problému/léčby)
- krizové postupy při ohrožení zdraví dítěte
- nutnost mít etopedy, psychology, terapeuty, adiktology
- nutnost dostupné psychiatrické péče
- prostory obdobné terapeutickým komunitám, malé skupiny dětí
- intenzivní spolupráce s rodinou

Děti s výchovnými problémy nebo rizikovým chováním a s psychiatrickou diagnózou

Děti bez výchovných problémů a vážných zdravotních problémů

Odebrané ze sociálních důvodů nebo pro selhání rodičovské péče, obvykle mladšího věku, bez významných výchovných problémů, v akutní životní krizi, citově deprivované

- typově „náhrada rodiny“
- snaha o co nevyšší inkluzi do běžného života
- malé rodinné skupiny 4, max. 6, dětí
- dostupnost psychologa a etopeda
- sociální pracovníci pro intenzivní spolupráci s rodinou/práce na návratu domů
- ideálně byty v běžné zástavbě
- sociální pracovníci pro intenzivní spolupráci s rodinou/práce na návratu domů

Děti s neuro-vývojovým problémem nebo opožděným vývojem

silně zanedbané, výrazně opožděné ve vývoji, týrané, zneužívané, s duševním nebo tělesným zdravotním postižením, duševní onemocnění, se sníženou schopností spolupracovat

- typově „náhrada rodiny se speciální péčí“
- snaha o co nevyšší inkluzi do běžného života a intenzivní podpora vývoje a rozvoje schopností
- malé rodinné skupiny 4, max. 6, dětí
- ideálně domky se zahradou v běžné zástavbě
- nutnost zdravotní sestry, fyzioterapeuta a speciálního pedagoga, dostupnost lékaře a psychologa
- sociální pracovníci pro intenzivní spolupráci s rodinou/práce na návratu domů

Nejvýznamnější problémy/bariéry ústavní péče

- Ústavní péči ovlivňuje nejen její vnitřní nastavení, ale i řada vnějších faktorů
- Vnitřní i vnější faktory se ovlivňují vzájemně a multiplikuji svůj dopad, některé faktory ale mají výrazně větší dopad než ostatní – na ty by se měla zaměřit transformace ústavní péče

Okolí

Legislativa; Specializace zařízení

Proměna
cílové skupiny

Legislativa
nereflektuje
cílovou
skupinu a její
potřeby

Nedostatek
pobytových
služeb pro
děti se
specifickou
potřebou

Stigmatizace
děti

Výklad Metodické vedení

Absence
jednotného
výkladu

Nedostatečné
metodické
vedení

Nedostatečná
kvalita
vzdělávacích
kurzů pro
personál
zařízení

Omezené
možnosti
výměny
informací o
dítěti

Nejasná
zakázka (cíl)
umístění
dítěte

Práce
OSPOD

Nedostatečná
spolupráce
aktérů

Nedostatek
externích
odborníků a
kapacit služeb

Omezené
možnosti
volnočasových
aktivit

Nedostatečná
práce na
úpravě
poměrů v
rodině

Absence
návazné
služby po
odchodu ze
zařízení

Kapacita a
kvalita sociálních
a dalších služeb

Specializace

Nefunkční
specializace
péče
(zařízení)

Dítě žije v
nepřirozeném
izolovaném
prostředí

Důraz na
respektování
režimu a
skupinová
forma péče

Chybí
nástroje pro
řešení nových
specifických
problémů

Personální standardy
Metodické vedení
Vzdělávání personálu
Specializace

Velké budovy
a odlehlé
lokality

Nedostatečná
kapacita
personálu

Chybí
nástroje pro
rozvoj
klíčových
kompetencí
dětí

Nedostatečná
práce se
vztahy a
prožíváním
dítěte

Nízký zájem o
práci v
zařízení

Nedostatečná
odbornost
personálu

Nízká
motivace
personálu ke
změnám

Nedostatečné
podmínky pro
rozvoj
personálu

Nedostatečná
spolupráce
zařízení s
rodinou
dítěte

Personální standardy; Metodické vedení; Specializace; Pracovní podmínky;
Ohodnocení personálu

Zařízení

CO PROŽIVÁ DÍTĚ PŘI PŘÍCHODU DO ÚSTAVNÍ PÉČE

- Odchází **NEDOBROVOLNĚ** z prostředí, které je jeho domovem, **DO NEZNÁMÉHO PROSTŘEDÍ**, o kterém neví vůbec nic
- **NEVÍ, JAK DLOUHO** v tomto prostředí bude muset zůstat (den, měsíc, rok, navždy?)
- **NEVÍ** nebo nechápe **PROČ MUSÍ ODEJÍT Z RODINY**, klade si otázku kdo za to může, od různých osob dostává různá vysvětlení
- **NEVÍ, KOMU MŮŽE DŮVĚŘOVAT**, kdo mu lže a kdo říká pravdu, na koho se obrátit o pomoc
- Neví, jak nové prostředí funguje, jaká jsou tam pravidla, co se oceňuje, co se odsuzuje, kdo má jaké oprávnění a povinnosti vůči němu, jaké povinnosti a práva má on
- **IHNED** se **MUSÍ ZAČLENIT DO SKUPINY CIZÍCH DĚTÍ**, která má své vnitřní mocenské vztahy a pravidla fungování, které ale nezná
- **NEMÁ ŽÁDNÉ SOUKROMÍ** a prostor vyrovnat se s nedobrovolným odchodem z rodiny – cizí lidi v jeho ložnici
- Musí **IHNED** začít **BUDOVAT (bojovat o) SVÉ MÍSTO V NOVÉ SKUPINĚ DĚTÍ A (o) VZTAH S PERSONÁLEM** (vychovatel)
- **NEMÁ SE NA KOHO OBRÁTIT O POMOC NEBO RADU**, nemá kamaráda, příbuzného, mentora (učitele, trenéra..) – všichni zůstali venku za zdí
- Musí **SE RYCHLE PŘIZPŮSOBIT FORMÁLNÍM I NEFORMÁLNÍM PRAVIDLŮM**, která nezná

SAMO

OPUŠTĚNÉ

ZRANĚNÉ

BEZ PODPORY

POD TLAKEM RYCHLE SE PŘIZPŮSOBIT PRAVIDLŮM

A ZAČLENIT SE MEZI ÚPLNĚ CIZÍ LIDI

Na co zaměřit transformaci ústavní péče

Potřebné úpravy v legislativě:

- Reflektovat změnu a heterogenost cílové skupiny a definovat různé typy zařízení specializované na potřeby určité skupiny dětí (viz. 5 skupin dětí):
 - S jinou odbornou skladbou personálu
 - S jiným režimem, metodami a postupy
 - S jinými právy a povinnostmi ve vztahu k dítěti
- Jasně definovat vizi ústavní péče a její roli v systému ochrany dětí
- Zavést detenční zařízení (resort vnitra), vyřešit odděleně krizové příjmy dětí s vážnými výchovnými problémy (sociální resort), a pobytová zařízení pro rizikové matky s malými dětmi (sociální resort)
- Zajistit pravidelný systematický sběr dat a celorepublikové plánování kapacit podle aktuálních potřeb

Potřebné úpravy v personálním zabezpečení:

- Navýšení personálního standardu u všech typů zařízení, tzn. snížit počet dětí ve skupině na 4 (max. 6)
- Navýšit kapacity sociálních pracovníků pro práci s rodinou dítěte
- Podle specializace doplnit do zařízení další odbornosti: zdravotní personál (sestra, psychiatr, adiktolog), psycholog, terapeut, sociální pracovník

Potřebné úpravy v činnostech zařízení:

- Zajistit jednotný výklad právní úpravy, především pravomocí a oprávnění zařízení ve vztahu k dítěti, závazný i pro všechny kontrolní subjekty
- Zajistit dlouhodobý profesní rozvoj pracovníků v ústavní péči
 - Jednotné metodické vedení
 - Specifické vzdělávání na míru ústavní péče pro různé problémy dětí a různé situace
 - Nové postupy a metody v péči o děti s problémovým chováním
 - Vzdělávání v práci s traumatem, v práci se vztahy, v oblasti rozvoje sociálních a kognitivních dovedností dětí
 - Zajistit supervizi/intervizi pracovníkům
- Zajistit individuální práci s dětmi (počet a odbornost personálu, metody práce)
- Zajistit souběžnou práci s rodinou dítěte a zajistit její zapojení do péče

Potřebné úpravy v sociální oblasti:

- Zavést následné sociální služby pro mladé dospělé (doprovázení, startovací bydlení)
- Zlepšit výměnu informací a spolupráci mezi subjekty ve prospěch dítěte a jeho potřeb
- Zajistit srozumitelný a všem komunikovaný popis a důvody umístění konkrétního dítěte do ústavní péče a podmínek pro návrat dítěte domů, a tím položit základ pro spolupráci aktérů okolo dítěte